

บทที่ 4

การส่งออกข้าวไทยไปอิหร่าน

การค้าระหว่างไทยกับอิหร่านมีสินค้าที่ทำการค้าขายกันจำนวนเพิ่มขึ้น แต่การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่ไทยส่งออกไปอิหร่านมาก และข้าวมีบทบาทสำคัญในการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน

4.1 การส่งออกข้าวของไทย

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวมากที่สุดของโลกมายาวนานกว่า 20 ปี โดยมีประเทศคู่ค้ามากถึง 143 ประเทศ ซึ่งถึงแม้ไทยจะไม่ใช่ผู้ผลิตอันดับหนึ่ง ไทยก็มีศักยภาพในการส่งออก¹ ข้าวจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศในแต่ละปี อย่างปี พ.ศ. 2544 นำรายได้เข้าประเทศ 70,000 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2547 ที่สามารถนำรายได้เข้าประเทศได้มากถึง 108,000 ล้านบาท ซึ่งมากเป็นประวัติการณ์ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 การส่งออกข้าวของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2548

รายการ	2544	2545	2546	2547	2548
มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)	70,095.20	70,004.20	75,733.10	108,293.20	93,470.80
ปริมาณการ ส่งออก (ตัน)	7,642,088.74	7,268,251.16	7,548,656.49	10,114,148.55	7,270,063.04

ที่มา: สมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2548 ตลาดส่งออกข้าวที่สำคัญ 15 อันดับแรกของไทย คือ จีน ไนจีเรีย สหรัฐอเมริกา เบนิน มาเลเซีย อิรัก แอฟริกาใต้ ฮองกง เซเนกัล แคนเมอรูน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อิหร่าน โคอดีเวียร์ ออสเตรเลีย ซึ่ง 15 ประเทศนี้ครองส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 72 ของข้าวทั้งหมดที่ไทยส่งออกไปทั่วโลก โดยประเทศที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุดคือ แคนเมอรูน ที่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 226.24 และประเทศที่มีอัตราการขยายตัวต่ำสุด คือ อิหร่าน ที่มีการขยายตัวร้อยละ -61.24 (ตารางที่ 4.2)

¹ ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 รองลงมาได้แก่ อินเดีย เวียดนาม สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน ในด้านการผลิตไทยเป็นผู้ผลิตอันดับ 6 เป็นรองประเทศ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังกลาเทศ และเวียดนาม

ตารางที่ 4.2 ตลาดส่งออกข้าวของไทยที่สำคัญ

รายการ	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐ				อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ					
	2544	2545	2546	2547	2548	2545	2546	2547	2548	2544	2545	2546	2547	2548
1. จีน	82.2	103.7	97.7	224.9	193.2	26.16	-5.79	130.19	-14.10	5.19	6.36	5.33	8.35	8.30
2. อินเดีย	262.3	193.6	105.3	199.3	174.1	-26.19	-45.61	89.27	-12.64	16.57	11.86	5.75	7.40	7.48
3. สหรัฐอเมริกา	103.1	100.9	134.0	157.1	154.1	-2.13	32.80	17.24	-1.91	6.51	6.18	7.31	5.84	6.62
4. เม็กซิโก	14.7	14.5	62.5	107.7	145.8	-1.36	331.03	72.32	35.38	.93	.89	3.41	4.00	6.27
5. มาเลเซีย	78.9	63.9	95.4	130.9	138.7	-19.01	49.30	37.21	5.96	4.99	3.92	5.21	4.86	5.96
6. อิรัก	44.9	45.2	94.0	152.8	137.8	.67	107.96	62.55	-9.82	2.84	2.77	5.13	5.68	5.92
7. แอฟริกาใต้	66.6	104.9	81.3	194.0	132.2	57.51	-22.50	138.62	-31.86	4.21	6.43	4.44	7.21	5.68
8. สหราชอาณาจักร	100.2	93.7	117.6	126.8	130.5	-6.49	25.51	7.82	2.92	6.33	5.74	6.42	4.71	5.61
9. เวียดนาม	122.3	123.3	84.8	123.9	116.3	.82	-31.22	46.11	-6.13	7.73	7.56	4.63	4.60	5.00
10. แคนาดา	7.7	7.6	8.6	28.2	92.0	-1.30	13.16	227.91	226.24	.49	.47	.47	1.05	3.95
11. สิงคโปร์	85.6	74.1	90.4	82.8	72.4	-13.43	22.00	-8.41	-12.56	5.41	4.54	4.93	3.08	3.11
12. ญี่ปุ่น	25.3	19.8	33.9	24.9	57.2	-21.74	71.21	-26.55	129.72	1.60	1.21	1.85	.92	2.46
13. อิหร่าน	63.7	70.1	98.0	140.6	54.5	10.05	39.80	43.47	-61.24	4.02	4.30	5.35	5.22	2.34
14. ไทด์วอร์	50.5	61.2	52.5	77.6	49.7	21.19	-14.22	47.81	-35.95	3.19	3.75	2.86	2.88	2.14
15. ออสเตรเลีย	14.3	15.9	21.8	26.4	36.1	11.19	37.11	21.10	36.74	.90	.97	1.19	.98	1.55
รวม 15 รายการ	1,122.5	1,092.4	1,177.8	1,797.9	1,684.5	-2.68	7.82	52.65	-6.31	70.92	66.95	64.26	66.78	72.39
อื่นๆ	460.3	539.4	655.1	894.2	642.6	17.19	21.45	36.52	-28.14	29.08	33.05	35.74	33.22	27.61
มูลค่ารวม	1,582.7	1,631.7	1,832.8	2,692.1	2,327.1	3.10	12.32	46.88	-13.56	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

โดยประเภทข้าวที่ไทยส่งออกจะแบ่งตามมาตรฐานข้าวไทย พ.ศ. 2540² ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวกล้อง ข้าวเหนียวขาว และข้าวหนึ่ง และในแต่ละประเภทยังแบ่งตามคุณภาพข้าวได้ 3 ระดับ ได้แก่ ข้าวคุณภาพดี ข้าวคุณภาพปานกลาง และข้าวคุณภาพต่ำ

กระบวนการค้าข้าว เนื่องจากข้าวเป็นสินค้ายุทธปัจจัย และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการค้าข้าว พุทธศักราช 2489 ดังนั้นเมื่อได้รับคำสั่งซื้อแล้วผู้ส่งออกจะต้องดำเนินการขึ้นต้นก่อนที่จะทำการส่งออก โดยการขอใบอนุญาตส่งออกจากกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งในใบอนุญาตส่งออกจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับประเทศผู้ซื้อ จำนวน มูลค่า ประเภท (ข้าวหอมมะลิ ข้าวขาวทั่วไป ข้าวหนึ่ง ข้าวเหนียว และข้าวกล้อง) ชนิดข้าว และระยะเวลาส่งมอบ ทั้งนี้ รัฐบาลไม่อนุญาตให้มีการส่งออกข้าวเปลือก ยกเว้นกรณีได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เท่านั้น เพื่อป้องกันการนำพันธุ์ข้าวของไทยไปใช้ประโยชน์หรือจดสิทธิบัตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันการส่งออกกับประเทศไทยในระยะยาว

4.2 รูปแบบการส่งออกข้าวของไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. การส่งออกข้าวโดยภาคเอกชน (Private Sales) โดยปกติจะเป็นการค้าระหว่างบริษัทผู้ส่งข้าวออกของเอกชน ในประเทศไทยกับบริษัทเอกชนผู้นำเข้าในต่างประเทศ แต่ปัจจุบันการส่งออกของภาคเอกชนได้ขายตรงไปยังรัฐบาลผู้ซื้อและผู้นำข้าวของประเทศผู้ซื้อมากขึ้น ซึ่งรวมถึงอิหร่านด้วยที่นำเข้าโดยรัฐบาลในนาม GTC ที่เป็นผู้ดูแลทุกอย่าง ทั้งนี้ผู้ส่งออกส่วนใหญ่ยังต้องขายผ่านนายหน้า (Broker) และบริษัทการค้าระหว่างประเทศ (Trading Firm)

2. การส่งออกโดยรัฐบาลต่อรัฐบาล (Government to Government Sales) เป็นการค้าข้าวที่รัฐบาลของประเทศผู้ซื้อข้าวซื้อโดยตรงจากประเทศผู้ขาย โดยทำสัญญาตามแบบฟอร์มของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ การค้าแบบนี้จัดว่าเป็นการค้าแบบผูกขาดคือ รัฐบาลของทั้งประเทศผู้ซื้อและผู้ขายผูกขาดการนำเข้าและส่งออก ทั้งนี้ในอดีตรัฐบาลมีบทบาทสำคัญมากในการส่งออกข้าวในรูปรัฐบาล แต่ในปัจจุบันลดลงไปและเหลือน้อยมาก เนื่องจากเห็นว่า ภาคเอกชนมีศักยภาพการส่งออกสูงกว่า

² ดูรายละเอียดมาตรฐานข้าวไทย พ.ศ. 2540 ในภาคผนวก ก.

4.3 การส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

4.3.1 รูปแบบการส่งออก

การส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่านมีการส่งออกข้าวทั้งรูปแบบข้าวรัฐบาลต่อรัฐบาล (G - to - G) และรูปแบบข้าวเอกชนต่อรัฐบาล (B - to - G) ในปี พ.ศ. 2531 - 2535, 2539 - 2541 และ 2545 - 2548 มีแต่การส่งออกแบบเอกชนต่อรัฐบาล ส่วนในปีที่มีการส่งออกทั้ง 2 แบบ คือ พ.ศ. 2536- 2538 และ 2542 - 2544 โดยการส่งออกแบบรัฐบาลต่อรัฐบาลมีรายละเอียดการทำสัญญากัน ดังตารางที่ 4.3 ซึ่งหากวิเคราะห์ถึงเหตุผลความจำเป็นในการส่งออกข้าวโดยรัฐบาล แยกพิจารณาเป็นสองด้าน คือ ด้านผู้ขาย (ประเทศไทย) และด้านผู้ซื้อ (ประเทศอิหร่าน) ดังนี้

ความจำเป็นของรัฐบาลไทย: ผู้ขาย

1. เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลสามารถใช้ได้ทันที เมื่อมีปัญหาสถานการณ์ข้าว เนื่องจากการทำสัญญาซื้อขายข้าวรัฐบาล จะช่วยกระตุ้นให้ตลาดการค้าข้าวของประเทศไทยมีความเคลื่อนไหว และช่วยเร่งรัดการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดที่ภาคเอกชนไม่สามารถขายได้
2. เป็นวิธีการเดียวที่จะช่วยระบายข้าวที่รัฐบาลดำเนินการแทรกแซงออกไปต่างประเทศ และส่งผลกระทบต่อราคาข้าวภายในประเทศ
3. เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งผ่านความช่วยเหลือทางด้านอาหารไปยังประเทศที่ประสบปัญหาขาดแคลนข้าว ประสบภัยพิบัติ และเพื่อความสัมพันธ์ทางการเมืองและการค้าระหว่างประเทศ
4. สนองความต้องการของประเทศผู้ซื้อที่ต้องการซื้อข้าวในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล

ความจำเป็นของรัฐบาลอิหร่าน: ผู้ซื้อ

1. กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของรัฐบาล โดยอิหร่านมีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่นำเข้าสินค้าจำเป็น และจัดจำหน่ายให้ประชาชนในประเทศ โดยไม่จำกัดวิธีนำเข้า แต่การเลือกนำเข้าสินค้าจากรัฐบาลประเทศอื่น ช่วยหลีกเลี่ยงข้อครหาในขั้นตอนการปฏิบัติได้ หรืออย่างประเทศมีการเปิดประมูลนำเข้าข้าวในรูปแบบของรัฐบาลต่อรัฐบาลเท่านั้น เช่น ฟิลิปปินส์ หรือบางประเทศเปิดให้มีการนำเข้าข้าวในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาลเท่านั้น เช่น รัฐบาลบรูไน
2. มีปัญหาทางการเงิน ต้องการนำเข้าข้าวจำนวนมาก โดยเงื่อนไขการชำระเงินเป็นเงินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งภาคเอกชนไทยไม่สามารถตอบสนองได้ รัฐบาลไทยจะทำการขายให้กับประเทศนั้น เพื่อเป็นการรักษาตลาดข้าว

3. การเกิดภัยพิบัติหรือการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากผลผลิตข้าวได้รับความเสียหาย การขอซื้อข้าวจำนวนมาก และกำหนดส่งมอบทันที หรือต้องการซื้อข้าวในราคามิตรภาพ ซึ่งการขายในกรณีนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเพื่อนมนุษยธรรม

สรุปความจำเป็นในการซื้อขายข้าวในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล (รวมทุกประเทศที่มีการซื้อขายแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล) ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2536 - 2544 ได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.3 การส่งออกข้าวโดยรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2536 – 2544

พ.ศ.	ประเทศ	สัญญาลงวันที่	ชนิดข้าว	ปริมาณส่งมอบ ^{1/} (ตัน)	ราคาขาย (เหรียญสหรัฐฯ)	ราคาเอฟโอบีเดือนทำสัญญา ^{2/} (เหรียญสหรัฐฯ)	กำหนดส่งมอบ
2536	อิหร่าน	26 ก.พ. 36	ขข. 100% ชั้น 2	209,000.00	272.5	267	เม.ย. - ก.ย. 36
	The Euroagri Inc.	8 มี.ค. 36	ขข. 15%	266,000.00	185	211	มี.ค. - ก.ค. 36
	เกาหลีเหนือ	23 มี.ค. 36	ปขข. A1เลิศ	100,000.00	201	161	มี.ค. - มิ.ย. 36
	มาเลเซีย	1 เม.ย. 36	ขข. 5%	50,000.00	225	206	เม.ย. - ก.ค. 36
				50,000.00	230		ก.ค. - ต.ค. 36
	ฟิลิปปินส์	5 มิ.ย. 36	ขข. 35%	209,994.20	180 (C&F)	162	มิ.ย. - ก.ค. 36
	อิหร่าน	20 ก.ค. 36	ขข. 100% ชั้น 2	210,000.00	250	209	ต.ค. 36 - ม.ค. 37
	อื่นๆ	-	-	115,476.80	-	-	-
	รวม			1,210,471.00			
2537	อินโดนีเซีย	21 ก.ค. 37	ขข. 25% เลิศ	100,000.00	200	197	ส.ค. - ก.ย. 37
				134,803.45	205		ต.ค. - ธ.ค. 37
		(เพิ่มเติม 31 ม.ค. 38)		30,000.00	270	250	ม.ค. - ก.พ. 38
	อิหร่าน	21 ต.ค. 37	ขข. 100% ชั้น 2	202,179.60	291	272	พ.ย. 37 - ก.พ. 38
	อื่นๆ	-	-	32,599.40	-	-	-
	รวม			499,582.45			

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

พ.ศ.	ประเทศ	สัญญาลงวันที่	ชนิดข้าว	ปริมาณส่งมอบ ^{1/} (ตัน)	ราคาขาย (เหรียญสหรัฐฯ)	ราคาเอฟโอบีเดือนทำสัญญา ^{2/} (เหรียญสหรัฐฯ)	กำหนดส่งมอบ
2538	อิหร่าน	11-ม.ค.-38	ขย. 100% ชั้น 2	309,524.00	293.5	282	15 มี.ค. - ก.ค. 38
	เกาหลีเหนือ	9-มี.ค.-38	ขย. 35%	184,000.00	294	253	มี.ค. - ส.ค. 38
	ฟิลิปปินส์	30-มิ.ย.-38	ขย. 35%	92,692.25	312 (C&F)	297	ก.ค. - ส.ค. 38
	อื่นๆ	-	-	32,600.00	-	-	-
	รวม			625,292.25			
2539	ฟิลิปปินส์	5-ม.ค.-39	ขย. 25%	299,341.00	339.5	321	ม.ค. - 15 เม.ย. 39
	อื่นๆ	-	-	27,000.00	-	-	-
	รวม			326,341.00			
2540	ฟิลิปปินส์	29-ม.ค.-40	ขย. 25%	207,982.60	300 (C&F)	279	ก.พ. - มิ.ย. 40
	อื่นๆ	-	-	33,000.00	-	-	-
	รวม			240,982.60			
2541	ฟิลิปปินส์	23-ม.ค.-41	ขย. 5%	100,000.00	303 (C&F)	294	ก.พ. - เม.ย. 41
	อื่นๆ	-	-	42,700.00	-	-	-
	รวม			142,700.00			

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

พ.ศ.	ประเทศ	สัญญาลงวันที่	ชนิดข้าว	ปริมาณส่งมอบ ^{1/} (ตัน)	ราคาขาย (เหรียญสหรัฐฯ)	ราคาเอฟโอบีเดือนทำสัญญา ^{2/} (เหรียญสหรัฐฯ)	กำหนดส่งมอบ
2542	อิหร่าน	14-พ.ค.-42	ขบ. 100% ชั้น 2	300,000.00	253	252	ก.ค. - พ.ย. 42
	อื่นๆ	-	-	47,547.00	-	-	-
	รวม			347,547.00			
2543	อิหร่าน	29-ธ.ค.-42	ขบ. 100% ชั้น 2	302,500.00	225	240	ม.ค. - พ.ค. 43
	อื่นๆ	-	-	26,000.00	-	-	-
	รวม			328,500.00			
2544	อิหร่าน	31-พ.ค.-44	ขบ. 100% ชั้น 2	110,700.00	177	187	ก.ค. - ก.ย. 44
	ฟิลิปปินส์	5-เม.ย.-44	ขบ. 25%	70,000.00	145.35 (C&F)	155	เม.ย. - ก.ค. 44
	อื่นๆ	-	-	26,750.00	-	-	-
	รวม			207,450.00			

หมายเหตุ: ^{1/} ปริมาณการส่งออกข้าวตามรายงานการส่งออกข้าวของคณะกรรมการตรวจข้าว สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

^{2/} ราคาส่งออกข้าว เอฟ โอ บี ชนิดเดียวกับที่ทำสัญญาซื้อขายข้าวของรัฐบาล ตามรายงานของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

- 1) เฉพาะประเทศที่มีการซื้อขาย และส่งออกจริง ปริมาณมากกว่า 50,000 ตัน ขึ้นไป
- 2) อื่นๆ หมายถึง ประเทศที่มีปริมาณการซื้อขายต่ำกว่า 50,000 ตัน ซึ่งเป็นตลาดประจำ ช่วง 2535 – 2538 ได้แก่ บรูไน ญี่ปุ่น ช่วง 2539 – 2544 ได้แก่ บรูไน
- 3) ขบ. หมายถึง ข้าวขาว และ ปขบ. หมายถึง ปลายข้าวขาว แบ่งชั้นคุณภาพตามมาตรฐานข้าวไทย พ.ศ. 2540

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2544)

ตารางที่ 4.4 เหตุผลและความจำเป็นของไทยและต่างประเทศ ในการซื้อขายข้าวแบบG - to - G

ปี	ประเทศ	ความจำเป็น		เหตุผล
		ไทย	ต่างประเทศ	
2536	อิหร่าน	/		การค้าข้าวในตลาดโลกมีการแข่งขันมาก
	The Euroagri Inc.	/		ประกอบกับราคาข้าวภายในประเทศลดต่ำลง
	เกาหลีเหนือ	/		รัฐบาลไทยจึงซื้อข้าวเข้าเก็บ โกดังปริมาณมาก
	มาเลเซีย	/		และจำเป็นต้องระบายออกต่างประเทศ
	ญี่ปุ่น		/	การเพาะปลูกได้รับผลกระทบจากอากาศหนาว
	ฟิลิปปินส์		/	การเพาะปลูกประสบปัญหาฝนแล้ง
2537	อินโดนีเซีย		/	การเพาะปลูกประสบปัญหาฝนแล้ง
	อิหร่าน		/	ต้องการนำเข้า โดยชำระเงินเป็นเงินเชื่อ
2538	อิหร่าน		/	ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ โดยมีการสั่งซื้ออย่างต่อเนื่องถึง 2 ครั้ง
	เกาหลีเหนือ		/	ประสบกับภาวะขาดแคลนอาหาร จึงต้องการนำเข้าถึง 200,000 ตัน แต่เนื่องจากไม่สามารถชำระเงินได้ รัฐบาลไทยจึงหยุดการส่งมอบ
	ฟิลิปปินส์		/	ราคาข้าวในตลาดโลกขยับตัวสูงขึ้น ต้องการนำเข้าข้าว โดยชำระเป็นเงินเชื่อ
2539	ฟิลิปปินส์		/	ผลผลิตได้รับความเสียหายจาก El Nino Event
2540	ฟิลิปปินส์		/	ความต้องการนำเข้ามากขึ้นกว่าปกติ ดังนั้นจึงนำเข้า
2541	ฟิลิปปินส์		/	จากรัฐบาลไทย
2542	อิหร่าน		/	ผลผลิตได้รับความเสียหายจากความแห้งแล้ง จึงต้อง การนำเข้าอย่างเร่งด่วน
2543	อิหร่าน		/	เป็นการนำเข้าต่อเนื่องจากปี 2542
2544	อิหร่าน	/		รัฐบาลไทยเป็นผู้เสนอขาย เพื่อรักษาตลาดข้าวรัฐบาล
	ฟิลิปปินส์		/	เปิดประมูลนำเข้าข้าวจากรัฐบาลต่างประเทศ เนื่องจาก ข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ ในขณะที่ รัฐบาลไทยต้องเข้าร่วมการประมูลเพื่อรักษาตลาด

หมายเหตุ: / หมายถึง เป็นความจำเป็นของฝ่ายไทยหรือต่างประเทศ

ที่มา: ขานชนิษฐ์, 2548.

4.3.2 เงื่อนไขการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

เงื่อนไขและข้อกำหนดต่างๆ ในการนำเข้าข้าวของอิหร่านจะถูกกำหนดโดย G.T.C. ซึ่งในการนำเข้าจากประเทศต่างๆ G.T.C. จะกำหนดเงื่อนไขและข้อกำหนดไม่เหมือนกัน กรณีข้าวไทย ข้าวที่อิหร่านต้องการ คือ ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ต้องเป็นข้าวใหม่ (Current Crop) คุณภาพเป็นตามมาตรฐานข้าวไทยปี 2540 ข้าวต้องมีใบรับรองการตรวจสอบ (Certificate) การบรรจุ (Packing) ต้องบรรจุถุงละ 50 กิโลกรัม โดยใช้ถุงโพลีโพรพิลีน ซึ่งถุงจะต้องใหม่ แข็งแรง และเหมาะสมต่อการส่งออก นอกจากนี้ต้องเย็บตะเข็บข้างสองชั้น เครื่องหมาย (Marking) ต้องชัดเจน ถุงบรรจุต้องมี 2 ภาษา คือ ภาษาفارซีและภาษาอังกฤษ เป็นต้น³

4.3.3 สัดส่วนการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

สัดส่วนการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่านค่อนข้างผันผวน โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด⁴ (ตารางที่ 3.5) หรือมีมูลค่ากว่า 3,500 ล้านบาท โดยปีที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ ปี 2535 มีสัดส่วนร้อยละ 10 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมดของไทย ส่วนปีที่มีสัดส่วนน้อยที่สุดคือปี 2548 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.29 ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมดของไทย

ประเทศไทยมีส่วนแบ่งในตลาดอิหร่านมากที่สุด โดยประเภทข้าวที่ไทยส่งออกไปอิหร่านเป็นข้าวคุณภาพดี คือ ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ซึ่งนำรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก ทำให้อิหร่านเป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทย ทั้งนี้อิหร่านสามารถผลิตข้าวได้ประมาณปีละ 3.3 ล้านตัน แต่มีปริมาณบริโภคภายในประเทศไม่เพียงพอต้องนำเข้าข้าวปีละประมาณ 7 – 9 แสนตัน จึงถือว่าอิหร่านเป็นตลาดข้าวที่ไม่ควรมองข้าม ต้องรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้ให้ได้

³ เงื่อนไขการส่งออกข้าวไทยไปอิหร่านดูข้อมูลเพิ่มเติมในภาคผนวก ก.

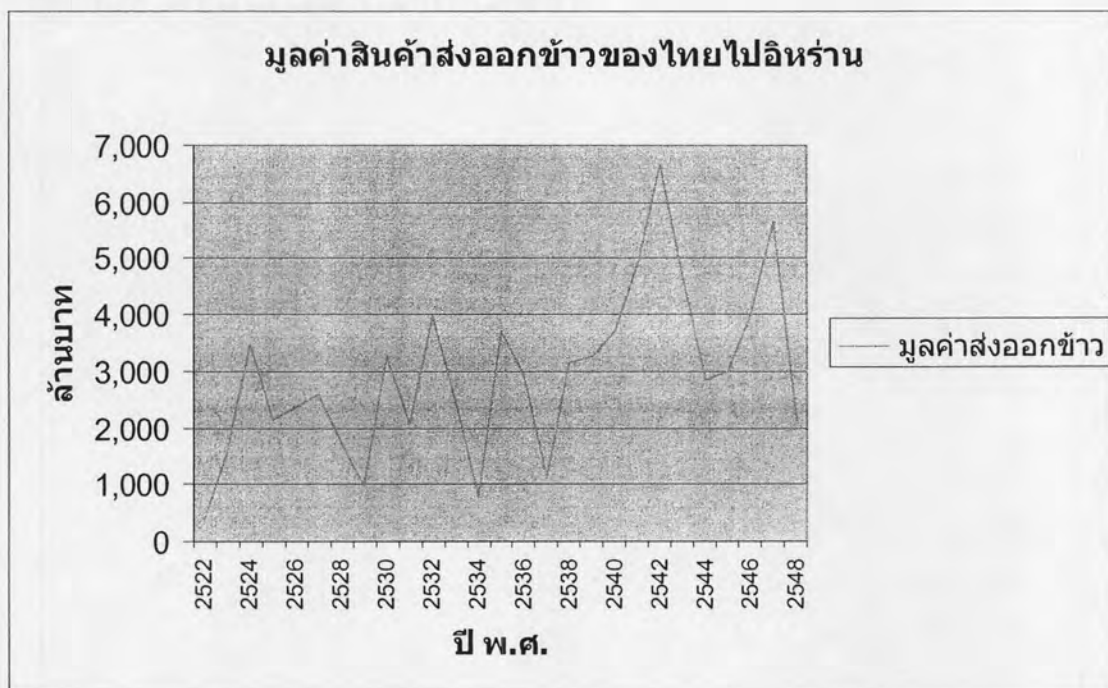
⁴ ข้าวที่ไทยส่งออกไปตะวันออกกลางทั้งหมดประมาณ ล้านกว่าตัน ส่งออกไปอิหร่านร้อยละ 60 นอกนั้นก็มีการส่งออกไปจีน รัสเซีย ตุรกี เชนเม

ตารางที่ 4.5 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่านกับทั่วโลก

ปี	มูลค่าส่งออกข้าว: ล้านบาท		สัดส่วน : ร้อยละ
	อิหร่าน	ทั่วโลก	
2531	4,117.20	69,352.80	5.94
2532	3,981.20	45,462.30	8.76
2533	2,479.50	27,769.50	8.93
2534	771.7	30,516.30	2.53
2535	3,698.10	36,213.80	10.21
2536	2,915.40	32,958.60	8.85
2537	1,141.50	39,187.30	2.91
2538	3,156.10	48,626.80	6.49
2539	3,255.80	50,734.80	6.42
2540	3,694.70	65,093.40	5.68
2541	4,888.70	86,803.10	5.63
2542	6,664.60	73,812.10	9.03
2543	4,671.90	65,556.60	7.13
2544	2,828.70	70,095.20	4.04
2545	2,998.50	70,004.20	4.28
2546	4,018.40	75,733.10	5.31
2547	5,669.80	108,293.20	5.24
2548	2,144.10	93,470.80	2.29
เฉลี่ย 31-48	3,505.33	60,537.99	6.09

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์

ภาพที่ 4.1 มูลค่าสินค้าส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

ภาพที่ 4.2 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน

4.4 ขั้นตอนการซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับอิหร่าน

ขั้นตอนการซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับอิหร่าน จะมีการปฏิบัติ ดังนี้

1. G.T.C. กำหนดปริมาณการนำเข้าในของทุกๆ ปี ช่วงเดือนมีนาคม และมีการเปิดประมูลใหม่ทุกปี โดยเปิดประมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรสารและจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

2. คณะกรรมการ G.T.C. เป็นผู้พิจารณาในการตัดสินใจซื้อโดยพิจารณาด้านราคาของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ เช่น ไทย เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน เป็นต้น จากราคาที่ยื่นประมูล โดยเลือกผู้เสนอราคาที่พึงพอใจ แล้วเจรจากันเพื่อทำสัญญาตกลงซื้อขายกัน

ในการเสนอราคาข้าวของไทยได้พิจารณาปัจจัยด้าน ราคาข้าวในประเทศ ค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้าว ค่าใช้จ่ายในการบริหาร กำไร ราคาข้าวของประเทศคู่แข่ง และปัจจัยอื่นๆ เช่น แนวโน้มราคา นโยบายรัฐและการรักษาตลาด เป็นต้น

3. หากปริมาณที่เปิดประมูลได้ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการในปีนั้นๆ G.T.C. จะส่งคณะผู้แทนการค้าเดินทางมาเพื่อเจรจา โดยตรงกับบริษัทที่ส่งออกข้าว เช่น ในปี พ.ศ. 2548 ที่มีคณะผู้แทน G.T.C. ของอิหร่านเดินทางมาสார்วจราคา สอบถามโดยตรงกับบริษัทต่างๆ ทั้งที่ทำการค้าข้าวกับอิหร่านอยู่แล้วและไม่เคยทำการค้าด้วย เนื่องจากตกใจกับราคาที่ฝ่ายไทยเสนอไปที่ราคาสูงมากจนทางอิหร่านไม่สามารถซื้อได้ ซึ่งในปี พ.ศ. 2548 นั้น ไทยมีนโยบายแทรกแซงตลาดข้าวทำให้ราคาข้าวไม่เป็นไปตามภาวะตลาด เช่น นโยบายประกันราคาข้าว โดยการกำหนดราคาประกันไว้ก่อนข้าวสูงเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่ขณะเดียวกันทำให้ต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการรวบรวมข้าวสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาส่งออกสูงขึ้นตามไปด้วย

4. การขนส่งสินค้า มักขนส่งทางเรือ โดยอิหร่านจะส่งเรือมารับสินค้าที่ทำเรือของไทยแล้วแต่ว่าจะตกลงกันว่าจะรับ - ส่งที่ทำเรือที่กรุงเทพฯ หรือทำเรือที่เกาะสีชัง โดยเรือที่มารับสินค้าข้าวสามารถบรรจุสินค้าในแต่ละครั้งได้กว่า 20,000 ตัน ซึ่งเป็นเรือของรัฐบาลอิหร่านที่ดูแลโดย G.T.C. ทำให้ราคาที่ซื้อ - ขาย กันจึงเป็นราคา F.O.B. ที่บริษัทส่งออกรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากโกดังถึงท่าเรือเท่านั้น

5. การชำระเงิน มีการเปิด L/C⁵ ประเภท Sight L/C Sight L/C เป็นเครดิตชนิดเพิกถอนไม่ได้ (Irrevocable Credit) ที่ธนาคารกำหนดให้ผู้รับประโยชน์หรือผู้ขายสินค้า (Exporter) ออกตั๋วแลกเงินชนิดจ่ายเงินเมื่อเห็นสั่งจ่ายเอาจากผู้ขอเปิด L/C ทันที หรือกล่าวง่ายๆ คือ จะมีการชำระเงิน

⁵ ข้อมูลเพิ่มเติม ภาคผนวก ก.

ทันทีที่เห็นสินค้า โดยทางอิหร่านจะเปิด L/C ไว้แล้วทางประเทศไทยก็ต้องหาธนาคารเพื่อติดต่อชำระเงินและหรือกู้เงินที่ใช้ในการค้า การเปิด L/C ถือเป็นหลักประกันในการซื้อ – ขายกัน และต้องอาศัยความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ของทั้งสองฝ่าย

4.5 การนำเข้าข้าวของอิหร่าน

อิหร่านมีหน่วยงานของรัฐบาล คือ G.T.C. (The Government Trading Corporation of Iran) เป็นผู้รับผิดชอบการนำเข้า ซึ่ง G.T.C. เป็นผู้ดูแลและกำหนดการนำเข้าสินค้าที่สำคัญทุกขั้นตอน อย่างเช่น ข้าว น้ำตาล ไข่แช่แข็ง นมผง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้ควบคุมการกระจายสินค้าอีกด้วย G.T.C. มีคณะผู้บริหารและคณะกรรมการ ผู้เป็นตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐ อย่าง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเศรษฐกิจและการเงิน กระทรวงต่างประเทศ องค์การการบัญชีและวางแผน และธนาคารกลางของอิหร่าน ควบคุมดูแล ซึ่งคณะกรรมการจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกอย่างเกี่ยวกับการซื้อสินค้าและสัญญาที่เกี่ยวข้อง

คุณลักษณะข้าวและเงื่อนไขที่อิหร่านนำเข้าจากแต่ละประเทศแตกต่างกันโดย G.T.C. เป็นผู้กำหนดคุณลักษณะและเงื่อนไข และกำหนดปริมาณการนำเข้าข้าวในแต่ละปี ซึ่งจะกำหนดปริมาณการนำเข้าทุกปีประมาณเดือนมีนาคมและเปิดประมูลการซื้อขายข้าว

ข้าวจากการนำเข้านี้อิหร่านมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปจำหน่ายเป็นข้าวสวัสดิการแก่ผู้บริโภครายได้น้อยในประเทศ โดยการนำเข้าจะนำเข้าโดยรัฐบาลทั้งหมดเพื่อให้สามารถควบคุมราคาที่จะนำไปขายต่อได้ อย่างไรก็ตาม อิหร่านสามารถปลูกข้าวได้ คือ ข้าวหอม แต่มีต้นทุนในการปลูกสูง (ข้าวหอมมีเมล็ดยาว คล้ายข้าวบาสมาดิ มีกลิ่นนิดหน่อย ไม่เหมือนข้าวหอมมะลิของไทย) และการที่อิหร่านไม่นำเข้าข้าวหอมมะลิจากไทย เนื่องจากข้าวหอมมะลิมีราคาสูงกว่าข้าวขาว ประกอบกับอิหร่านต้องการปกป้องเกษตรกรภายในประเทศที่ปลูกข้าวหอมด้วย

ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวจากประเทศต่างๆ ของอิหร่านเป็นดังตารางที่ 4.6

⁶ ประเทศที่อิหร่านนำเข้าข้าว ได้แก่ ไทย เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน อาร์เจนตินา และอุรุกวัย

ตารางที่ 4.6 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าข้าวของอิหร่านจากประเทศต่างๆ ปี พ.ศ. 2540 – 2548

ปริมาณ หน่วย: ตัน
มูลค่า หน่วย: พันเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศ	ไทย		ปากีสถาน		เวียดนาม		อุรุกวัย		อินเดีย		อาร์เจนตินา		เอมิเรตส์	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ปี														
2540	294,870	112,192	40,330	17,232	119,465	37,622	59,808	27,455	44,756	15,178	76,158	34,974	1,820	801
2541	464,833	145,701	43,596	19,468	50,250	15,235	-	-	55,732	17,643	-	-	13,432	6,124
2542	535,268	163,738	43,672	17,702	107,659	32,411	138,961	46,091	-	-	62,060	19,556	107,637	36,146
2543	703,696	195,704	57,843	23,382	-	-	115,208	40,127	79	29	116,389	35,403	100,301	29,303
2544	305,876	64,649	114,505	49,768	-	-	88,518	23,638	-	-	88,819	23,269	178,736	47,697
2545	245,036	48,592	146,036	61,480	14,478	3,096	120,370	32,571	59,625	11,322	60,535	16,114	233,291	63,640
2546	435,027	103,841	177,462	79,176	44,649	9,851	88,500	25,122	75,040	15,240	-	-	117,921	37,998
2547	623,203	170,003	113,457	46,426	29,685	6,969	51,042	20,255	1,005	295	-	-	103,661	32,286
2548	155,300	52,126	252,993	89,569	138,250	41,798	124,537	48,225	2,378	508	9	2	163,823	49,048

ที่มา: www.un.comtrade.org

4.6 คุณภาพข้าว

คุณภาพข้าวที่อิหร่านนำเข้าจากประเทศต่างๆ มีเงื่อนไขและคุณลักษณะแตกต่างกัน ตามการกำหนดของ G.T.C. ซึ่งข้าวที่นำเข้าจากไทยเป็นข้าวขาว 100% ชั้น 2 เป็นข้าวคุณภาพดีตรงกับความต้องการข้าวของอิหร่านที่นิยมบริโภคข้าวคุณภาพดี อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเงื่อนไขและคุณภาพข้าวที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาคุณภาพข้าวในด้านโภชนาการ ข้าวแต่ละประเภทไม่มีคุณภาพแตกต่างกันมาก แต่มีความแตกต่างที่เกิดจากความรู้สึกและรสนิยมของผู้บริโภค จึงทำให้คุณภาพข้าวเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการซื้อ - ขายข้าว และกำหนดราคาข้าวด้วย

โดยคุณภาพข้าวที่อิหร่านนำเข้าจากประเทศต่างๆ⁷ มีดังนี้

4.6.1 ไทย

อิหร่านนำเข้าข้าวจากไทยเป็นข้าวใหม่ (Current Crop) ชนิดข้าวขาว 100% ชั้น 2 โดยมีมาตรฐานตามมาตรฐานข้าว พ.ศ. 2540 ดังนี้

ข้าวขาว 100 เปอร์เซนต์ ชั้น 2 ต้องมีพื้นที่ข้าว ส่วนผสมของเมล็ดข้าวและระดับการสี ดังนี้

1. พื้นที่ข้าว ประกอบด้วยข้าวเมล็ดยาวชั้น 1 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 นอกนั้นเป็นข้าวเมล็ดยาวชั้น 2 และหรือชั้น 3 ในจำนวนทั้งหมดนี้ อาจมีข้าวเมล็ดสั้นได้ไม่เกินร้อยละ 5

2. ส่วนผสม ประกอบด้วย ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ข้าวหักที่มีความยาวตั้งแต่ 5 ส่วนขึ้นไป แต่ไม่ถึง 8 ส่วน ไม่เกินร้อยละ 4.5 ในจำนวนนี้อาจมีข้าวหักที่มีความยาวไม่ถึง 5 ส่วน และไม่ผ่านตะแกรงเบอร์ 7 ไม่เกินร้อยละ 0.5 และปลายข้าวขาวสีวันไม่เกินร้อยละ 0.1 นอกนั้นเป็นต้นข้าวที่มีความยาวตั้งแต่ 8 ส่วนขึ้นไป

3. ข้าวและสิ่งที่มีปนได้

- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 0.2

- ข้าวเมล็ดท้องไข ไม่เกินร้อยละ 6

- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 0.25

- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 1.5

- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 7 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม

- ข้าวเมล็ดลีบ ข้าวเมล็ดอ่อน เมล็ดพืชอื่น และวัตถุอื่น อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ

หลายอย่างรวมกัน ไม่เกินร้อยละ 0.2

4. ระดับการสี สีดีพิเศษ

⁷ ข้อมูลจาก www.gtcir.com

4.6.2 ปากีสถาน

อิหร่านนำเข้าข้าวจากปากีสถานเป็นข้าวใหม่ (Current Crop) 3 ชนิดดังนี้

1. ข้าวบาสมาดิ (PK. 385) มีเงื่อนไขดังนี้ ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 13

1.1 ส่วนผสม ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ข้าวหักที่มีความยาวน้อยกว่า 4.8 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 7 ความยาวของเมล็ดข้าว ไม่น้อยกว่า 6 มิลลิเมตร มีความยาวเฉลี่ยของเมล็ดทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 6.5 มิลลิเมตร

1.2 ข้าวและสิ่งที่มีปนได้

- ข้าวเมล็ดทองไข ไม่เกินร้อยละ 0.2
- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 6
- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 1
- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 1
- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 15 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- ข้าวเมล็ดลีบ ข้าวเมล็ดอ่อน เมล็ดพืชอื่น และวัตถุอื่น ใดๆอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ไม่เกินร้อยละ 0.5

- ข้าวเมล็ดพันธุ์อื่น ไม่เกินร้อยละ 10 หากเกินร้อยละ 10 ยังยอมรับได้ แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 15 โดยราคาจะลดลงร้อยละ 0.1 ทุกๆ ร้อยละ 0.1 ที่มีสิ่งเจือปนเกินร้อยละ 10

2. D – 198 Variety มีเงื่อนไขดังนี้ ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 13

2.1 ส่วนผสม ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ข้าวหักที่มีความยาวน้อยกว่า 5 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 7 ความยาวของเมล็ดข้าว ไม่น้อยกว่า 6 มิลลิเมตร มีความยาวเฉลี่ยของเมล็ดทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 6.5 มิลลิเมตร

2.2 ข้าวและสิ่งที่มีปนได้

- ข้าวเมล็ดทองไข ไม่เกินร้อยละ 0.2
- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 6
- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 1
- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 0.7
- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 15 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- ข้าวเมล็ดลีบ ข้าวเมล็ดอ่อน เมล็ดพืชอื่น และวัตถุอื่น ใดๆอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ไม่เกินร้อยละ 0.5

- ข้าวเมล็ดพันธุ์อื่น ไม่เกินร้อยละ 10

3.IRRI – 9 Variety มีเงื่อนไขดังนี้ ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 13

3.1 ส่วนผสม ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ข้าวหักที่มีความยาวน้อยกว่า 5 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 7 ความยาวของเมล็ดข้าว ไม่น้อยกว่า 6 มิลลิเมตร มีความยาวเฉลี่ยของเมล็ดทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 6.5 มิลลิเมตร

3.2 ข้าวและสิ่งที่ยาจปนได้

- ข้าวเมล็ดทองไข่ ไม่เกินร้อยละ 0.2
- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 6
- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 1
- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 1.5
- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 15 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- ข้าวเมล็ดลีบ ข้าวเมล็ดอ่อน เมล็ดพืชอื่น และวัตถุอื่น ใดๆอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ไม่เกินร้อยละ 1
- ข้าวเมล็ดพันธุ์อื่น ไม่เกินร้อยละ 10

4.6.3 เวียดนาม

อิหร่านนำเข้าข้าวจากเวียดนามเป็นข้าวที่ผ่านการขัดสองครั้งของข้าวใหม่ (Current Crop) ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 14

1. พันข้าว ความยาวของเมล็ดข้าว 6 – 7 มิลลิเมตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ความยาวของเมล็ดข้าว 5 – 6 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 20 ความยาวของเมล็ดข้าว 4.8 – 5 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 10 โดยมีความยาวของเมล็ดเฉลี่ย ไม่น้อยกว่า 6.2 มิลลิเมตร

2. ส่วนผสม ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ข้าวหักที่มีความยาวน้อยกว่า 4.8 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 5

3. ข้าวและสิ่งที่ยาจปนได้

- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 6
- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 0.5
- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 0.5
- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 15 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- วัตถุอื่น ไม่เกินร้อยละ 0.1
- ไม่มีข้าวเมล็ดลีบ ข้าวเมล็ดอ่อน เมล็ดพืชอื่น ใดๆอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน

หากมีสิ่งข้างต้นเกิน ราคาจะลดลงร้อยละ 0.1 ทุกๆ ร้อยละ 0.1 ที่มีสิ่งเจือปนเกินที่กำหนดข้างต้น

4.6.4 อูรุกวัย

อิหร่านนำเข้าข้าวจากอูรุกวัยเป็นข้าวใหม่ (Current Crop) ชนิด L.144 และ/หรือ ทาคัวริ (Tacuari) และ/หรือ อูรุมาทิ (Urumati) ความชื้น ไม่เกินร้อยละ 13.5

1. ส่วนผสม ข้าวเต็มเมล็ด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ข้าวหักที่มีความยาวไม่น้อยกว่า 5 มิลลิเมตร ไม่เกินร้อยละ 10

2. ข้าวและสิ่งที่ยาจปนได้

- ข้าวเมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 0.2
- ข้าวเหนียวขาว ไม่เกินร้อยละ 2
- ข้าวเมล็ดอ่อน ไม่เกินร้อยละ 0.05
- ข้าวเปลือก ไม่เกิน 5 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- วัตถุอื่น ไม่เกินร้อยละ 0.1
- เมล็ดพันธุ์อื่น ไม่เกิน 5 เมล็ดต่อข้าว 1 กิโลกรัม
- ข้าวเมล็ดแดง ไม่เกินร้อยละ 0.05
- ข้าวเมล็ดเสีย ไม่เกินร้อยละ 0.25
- ข้าวเมล็ดลีบ ไม่เกินร้อยละ 1

4.7 ปัญหาและอุปสรรคในการค้าข้าวกับอิหร่าน

ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านที่เก็บรวบรวมจากข้อมูลทศนิยมและข้อมูลปฐมภูมิ มีดังนี้

1. ปัญหาทางการเมือง เนื่องจากอิหร่านมีความขัดแย้งกับสหรัฐฯ ถึงขั้นตัดความสัมพันธ์ทางการทูต นอกจากนี้อิหร่านยังคงถูกเพ่งเล็งเรื่องการครอบครองและการพัฒนาปรมาณู⁸ ซึ่งมีผลต่อการค้าระหว่างประเทศ สำหรับสถานภาพทางการเมืองภายในประเทศ ผู้นำศาสนาและคณะกรรมการผู้พิทักษ์ด้านศาสนา มีอำนาจในการตัดสินใจในการออกกฎหมายในขั้นสุดท้าย ซึ่งมีผลต่อสถานภาพทางการค้าและการลงทุน อย่างไรก็ตาม อิหร่านได้ให้ความสำคัญด้านการค้าและการลงทุนมากขึ้น และพยายามจะแก้ไขปัญหาด้านกฎระเบียบทางการค้าและลดข้อกีดกันที่มีใช้ภายใน (Non-Tariff Barrier) ให้ลดลง และอิหร่านได้พยายามสมัครเป็นสมาชิก องค์การการค้าโลก

⁸ ข้อมูลเพิ่มเติม ภาคผนวก ก.

(WTO) มากกว่า 8 ปี แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าเป็นสมาชิก⁹ เนื่องจากกฎระเบียบ ของ WTO ที่ประเทศต่างๆ ที่เข้าเป็นสมาชิกต้องปฏิบัติตาม เพื่อลดปัญหาการกีดกันทางการค้าทั้งในรูปภายใน และไม่ใช่ภายใน ซึ่งอิหร่านยังไม่มี ความชัดเจนในการลดปัญหาดังกล่าว ประกอบกับสถานการณ์ ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านและสหรัฐฯ จึงทำให้ปัจจุบันอิหร่านยังเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ (Observer)

2. อิหร่านมีกฎ ระเบียบควบคุมการนำเข้าสินค้าที่เคร่งครัด ซึ่งกฎและระเบียบการนำเข้า สินค้า¹⁰ จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สินค้าที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ของอิหร่านเป็นที่เรียบร้อยแล้วและ สามารถนำเข้าได้โดยไม่มีข้อห้ามใดๆ สินค้าที่สามารถนำเข้าได้ในบางช่วงเวลา ขึ้นอยู่กับปริมาณ กำลังผลิตภายในประเทศในขณะนั้นว่ามากพอหรือไม่ โดยจะต้องขออนุญาตจากรัฐบาลอิหร่าน ก่อนหรือภาครัฐจะเป็นผู้ผูกขาดการนำเข้าเอง ได้แก่ สินค้าข้าว ข้าวสาลี นมผงสำหรับทารก น้ำมัน พืช

2. สินค้าที่ห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาด ได้แก่ สินค้าทุกชนิดที่มาจากประเทศอิสราเอล สินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อศาสนาอิสลาม และ

3. สินค้าที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อสถานการณ์ในประเทศ ได้แก่ สินค้าที่ทำจากเนื้อ หมูทุกชนิด สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับศาสนาและรูปปั้นต่างๆ เครื่องแบบทหาร สินค้าอาวุธสงคราม ผืน และยาเสพติดทุกประเภท เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วัตถุโบราณ วิทยุสื่อสารและงานศิลปะ

จากการที่อิหร่านมีกฎ ระเบียบที่เคร่งครัดและมีความซับซ้อนของกฎ ระเบียบ จึงทำให้ผู้ที่ จะส่งสินค้าไปยังอิหร่าน จำเป็นต้องตรวจสอบเช็คข้อมูลและกฎระเบียบ ในการนำเข้าของอิหร่านให้ ชัดเจน เนื่องจากรัฐบาลอิหร่านมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบอยู่ตลอด ซึ่งในบางกรณีจะขึ้นอยู่กับ ดุลยพินิจของศุลกากรในการนำเข้าสินค้า นอกจากนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานของสินค้า ภายในประเทศ

3. ปัญหาการชำระเงิน อิหร่านขาดประสิทธิภาพการบริหารการเงินในตลาดต่างประเทศ อันเนื่องมาจากการกีดกันในด้านระบบสินเชื่อจากสหรัฐฯ ที่ครอบครองระบบการเงินของโลกทำให้ อิหร่านประสบปัญหาด้านระบบการ โอนเงินเข้า - ออกต่างประเทศ และปัญหาการประสานงาน ด้านการเงินระหว่างธนาคารจากต่างประเทศ ทำให้ระบบงานล่าช้า

⁹ ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลางที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก WTO ได้แก่ อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย อิรัก เลบานอน โอมาน เยเมน และซีเรีย (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ไม่ระบุปีที่พิมพ์)

¹⁰ สามารถดูชนิดสินค้านี้ได้จากตารางภาคผนวกที่ 1, ภาคผนวก ก.

นอกจากนี้อิหร่านยังมีปัญหาเรื่องกฎระเบียบการควบคุมเงินตราของประเทศ และมีมาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยระบุไว้ว่าหากมีการแลกเปลี่ยนเงินตราในปริมาณเกินกว่า 1,000 เหรียญสหรัฐฯ ขึ้นไป จะต้องแจ้งกรมศุลกากร และในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นเงินท้องถิ่น โดยเฉพาะเงินเหรียญสหรัฐฯ ทำได้โดยง่ายทั้งในตลาดมืดและธนาคาร ซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนใกล้เคียงกันมาก แต่การแลกเปลี่ยนจากเงินท้องถิ่นเป็นเงินเหรียญสหรัฐฯ เป็นไปด้วยความยากลำบากและมีอัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันมาก

ในปัจจุบัน ไม่มีธนาคารต่างชาติอนุญาตให้ตั้งอยู่ในอิหร่าน แต่อนุญาตให้มีสำนักงานประสานงาน Liaison Office ของธนาคารต่างชาติที่มีเพียง 3 แห่ง ควบคุมเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้ระบบธนาคารของอิหร่านยังเป็นระบบธนาคารอิสลาม¹¹ ซึ่งอิหร่านเริ่มใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2526

รัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศจึงทำความตกลงทางการเงินระหว่างธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (EXIM Bank) กับ Export Development Bank of Iran เมื่อปี 2547 เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงิน แต่จากการสอบถามผู้ประกอบการที่ทำการค้ากับอิหร่าน พบว่า ผู้ประกอบการไม่ได้ใช้บริการจากความตกลงดังกล่าว แต่ใช้ความเชื่อถือและความไว้วางใจกับธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติที่ติดต่อกัน¹²

นอกจากนี้สกุลเงินที่ใช้ชำระระหว่างกันเป็นสกุลเงิน ดอลลาร์สหรัฐฯ ทำให้ธนาคารต่างๆ ไม่กล้าเปิด L/C ให้กับผู้ประกอบการ เพราะกลัวการแข็งค่าขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาความขัดแย้งในโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน

4. การส่งออกและนำเข้าของอิหร่านยังไม่เป็นไปตามระบบสากล อิหร่านจะกำหนดเงื่อนไข (Iranian Term) การซื้อขายที่ทำให้อิหร่านได้เปรียบ

¹¹ ความหมายของธนาคารอิสลาม

1. ธนาคารอิสลาม เป็นธนาคารที่มีการดำเนินงานและการให้บริการเหมือนกับธนาคารทั่วไป แต่ธนาคารอิสลามจะเป็นธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย และจะใช้หลักการจัดสรรกำไรขาดทุน
2. ธนาคารอิสลามจำเป็นต้องใช้การจ่ายผลตอบแทนตามหลักการจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้นในสัดส่วนที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้าเป็นพื้นฐานสำคัญ
3. ธนาคารอิสลามถือว่าการคิดดอกเบี้ยเป็นการกระทำที่ไม่ยุติธรรมต่อทั้งลูกค้าและธนาคาร
4. ธนาคารอิสลามต้องสรรหากำไรและจัดสรรกำไรที่ได้มาอย่างยุติธรรม

¹² รูปแบบระบบธนาคารอิสลามของอิหร่าน ไม่ใช่อุปสรรคทางการค้า แต่อุปสรรคอยู่ที่กฎระเบียบที่เคร่งครัด และกระบวนการโอนเงินระหว่างประเทศ ที่ต้องอาศัยความเชื่อถือและความไว้วางใจกัน

5. การเข้าสู่ตลาดอิหร่านค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องมีความคุ้นเคยและความไว้วางใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้น ผู้ประกอบการบางรายตัดปัญหานี้โดยใช้บริษัทตัวกลางที่เป็นของประเทศที่สามในอิหร่านแทนการติดต่อโดยตรง

6. ความไม่แน่นอนในการนำผลกำไรที่ได้จากการลงทุนในอิหร่านที่จะนำออกจากประเทศในรูปเงินตรา แม้จะมีการแก้ไขแล้วก็ตาม

7. วัน เวลาติดต่อค้าขายค่อนข้างจำกัด เนื่องจากวันพุธ พุธหีบศบดี ถือเป็นวันหยุดของอิหร่าน ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์ เป็นวันหยุดของไทย ทำให้วัน เวลาที่ใช้ติดต่อกันน้อยลง และเกิดความขัดข้องทางระบบการสื่อสาร

8. อิหร่านมีนโยบายที่จะรักษาคูณการค้ำระหว่างประเทศเป็นหลัก รัฐบาลจึงมีนโยบายตั้งกำแพงภาษี สำหรับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศในอัตราที่สูง เพื่อเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ หรือแม้แต่สินค้านำเข้าบางประเภทที่ไม่มีการผลิตภายในประเทศยังมีอัตราภาษีค่อนข้างสูงเช่นกัน

ในการค้าข้าวกับอิหร่าน สิ่งจำเป็นที่ไทยควรคำนึงถึงได้แก่ ราคาและคุณภาพข้าว เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของอิหร่าน

ราคา เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าในกลุ่มอุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐาน อิหร่านจะซื้อ โดยคำนึงถึงราคาเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีผู้ขายมากมาย เช่น เวียดนาม ปากีสถาน อูรูกวัย เป็นต้น ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง

ตามปกติ ข้าวไทยจะราคาสูงกว่าราคาข้าวของประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม อินเดีย และปากีสถาน (เช่น ข้าวไทยแพงกว่าข้าวเวียดนามเฉลี่ยประมาณตันละ 10 – 15 เหรียญสหรัฐฯ แต่ค่าเงินบาทแข็งขึ้น ทำให้ราคาข้าวไทยสูงกว่าข้าวเวียดนามถึงตันละ 40 – 60 เหรียญสหรัฐฯ) ถ้าราคาข้าวไทยไม่สูงกว่าข้าวของคู่แข่งมากนัก ผู้บริโภคยังคงนิยมบริโภคข้าวไทยมากกว่า (ชูเกียรติ, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, ฉบับที่ 99 ปีที่ 2, 2549) เนื่องจากข้าวไทยมีคุณภาพข้าวสูง มีความสะอาดและความสม่ำเสมอของเมล็ดข้าว (Uniform) เป็นต้น อีกทั้งผู้ส่งออกข้าวไทยยังสามารถจัดการสินค้าได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และสามารถรักษาตลาดให้มีความเชื่อมั่นในการสั่งซื้อข้าวของไทยว่า จะสามารถได้รับสินค้าตามกำหนดระยะเวลาและมีคุณภาพข้าวถูกต้อง รวมทั้งมีความสัมพันธ์ทางการค้าและความคุ้นเคยที่ดีต่อกัน ซึ่งความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การส่งมอบตรงเวลา ล้วนมีส่วนสำคัญต่อความเชื่อมั่นของผู้ซื้อ

คุณภาพ คุณภาพข้าวที่อิหร่านต้องการ เป็นข้าวคุณภาพสูง ข้าวจากไทยเป็นข้าวขาว 100% ชั้น 2 และต้องเป็นข้าวใหม่ (Current Crop) ทำให้เวลารวบรวมข้าวใกล้กับเวลาส่งมอบ ราคาข้าวก็จะค่อนข้างสูง นอกจากนี้ชนิดข้าวและคุณภาพข้าว มีหลากหลายคุณภาพ ถึงแม้จะเป็นข้าวชนิดเดียวกันหรือข้าวระดับ (Grade) หรือคุณภาพเหมือนกัน ราคาซื้อขายข้าวของแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริโภคมีรสนิยมแตกต่างกัน เช่น ข้าวหอมมะลิมีราคาสูงกว่าข้าวขาว

4.8 ประเทศคู่แข่งของไทยในตลาดอิหร่าน

ถึงแม้ว่าปริมาณการส่งออกข้าวของไทยจะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ภาวะการแข่งขันในตลาดโลกก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย สังเกตได้จากบางประเทศที่เริ่มมีการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น นอกเหนือจากที่ผลิตเพื่อบริโภคเพียงอย่างเดียว หรือการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อส่งเสริมให้มีการส่งออกมากขึ้น เช่น เวียดนาม จีน อินเดีย และพม่า อีกทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประเทศกำลังพัฒนาหลังการเข้าร่วมกับองค์การการค้าโลก ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

ประเทศที่เป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกข้าวไปอิหร่าน ได้แก่ ปากีสถาน เวียดนาม และอูรูกวัย¹³

4.8.1 ปากีสถาน

ปากีสถานเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญและมีบทบาทสำคัญในตลาดโลก โดยประเทศที่ปากีสถานส่งออกข้าว ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อิหร่าน และบังกลาเทศ บางปีอาจส่งไปยังอินโดนีเซีย

นโยบายการส่งออกข้าวของปากีสถาน รัฐบาลให้อำนาจผูกขาดการส่งออกแก่รัฐวิสาหกิจคือ Rice Export Corporation of Pakistan (RECP) โดยที่รัฐบาลประกาศราคารับซื้อก่อนฤดูกาลเกี่ยวเกี่ยวในเดือนตุลาคม และกำหนดปริมาณรับซื้อจาก 2 แคว้นที่เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ คือ แคว้นปัญจาบและแคว้นสินธ์ รัฐบาลห้ามการขนย้ายข้าวข้ามแดน และบังคับให้พ่อค้าและโรงสีขายข้าวให้แก่รัฐในแคว้นปัญจาบ แต่ในแคว้นสินธ์รัฐบาลจะรับซื้อข้าวตามปริมาณที่พ่อค้าเสนอขายข้าวจะถูกนำออกจำหน่ายในตลาด ประมาณร้อยละ 70 ของผลผลิต โดยร้อยละ 50 ถูกส่งออกไปขายต่างประเทศ (ชนรัฐา, 2539) โดยข้าวส่งออกของปากีสถานมีทั้งข้าวคุณภาพสูงที่จะส่งออกไปประเทศที่มีรายได้สูง และข้าวคุณภาพต่ำที่จะส่งไปประเทศกำลังพัฒนาอย่างแอฟริกา ข้าวคุณภาพสูงที่ปากีสถานส่งออก คือ ข้าวบาสมาติ (แต่ข้าวบาสมาติของปากีสถานมีคุณภาพที่ต่ำกว่า

¹³ อูรูกวัย ไม่สามารถหาข้อมูลได้

ข้าวบาสมาดิจของอินเดีย) ประมาณ 1 ใน 3 ของข้าวส่งออก ส่วนที่เหลือเป็นข้าวธรรมดา (Nielsen, 2002)

การขายข้าวให้กับตลาดต่างประเทศจะแตกต่างกันระหว่างข้าวบาสมาดิจกับข้าวธรรมดา ข้าวบาสมาดิจจะขายในราคา ถ้าเหมารวมทั้งหมดลำเรือ จะมีราคาต่อตันน้อยกว่าการซื้อไม่เต็มลำเรือ ส่วนข้าวธรรมดา RECP จะใช้วิธีการประมูลและต่อรองกับผู้ซื้อโดยส่วนตัว แต่โดยปกติแล้วถ้าตลาดเป็นของผู้ซื้อหรือปริมาณข้าวมีมากจะใช้วิธีการต่อรอง แต่ถ้าตลาดเป็นของผู้ขายคือปริมาณข้าวมีน้อยจะใช้วิธีการประมูล

4.8.2 เวียดนาม

นับตั้งแต่เวียดนามเปิดทำการค้าครั้งแรกกับต่างประเทศในปี พ.ศ. 2524 รัฐบาลเวียดนามได้ทำการปฏิรูปและพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้เป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการผลิตข้าวมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้เวียดนามสามารถเปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้นำเข้ามาเป็นผู้ส่งออกข้าวนับตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา

นอกจากการส่งออกข้าวสามารถสร้างรายได้จำนวนมากให้แก่เวียดนามแล้ว การบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและการที่เกษตรกรอาศัยการเพาะปลูกข้าวเป็นแหล่งรายได้สำคัญทำให้เวียดนามต้องเร่งพัฒนาการผลิตและการส่งออกข้าวอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. พัฒนาเขตผลิตข้าวเพื่อการส่งออก บริเวณที่เป็นแหล่งผลิตข้าวหลัก คือสามเหลี่ยมปากน้ำโขง (Makong Delta) โดยรัฐบาลเวียดนามได้จัดหางบประมาณให้กู้ยืม 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ระหว่างปี 2541 – 2553 แก่เกษตรกรและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ปลูก และข่าฆ่าแมลง รวมทั้งระบบชลประทานเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูก

2. ปรับปรุงคุณภาพข้าวเพื่อการส่งออก โดยปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการเพาะปลูก การพัฒนาวิธีการเก็บรักษาหลังการเก็บเกี่ยว การจำแนกขนาด การควบคุมคุณภาพ และการปรับปรุงเทคโนโลยีการแปรรูปข้าว

3. ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ให้เข้าร่วมลงทุนผลิตและส่งออกข้าว ปัจจุบันมีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนสร้างโรงสีข้าวและโรงงานแปรรูปข้าวจำนวนมาก เช่น บริษัท American Rice Inc. ของสหรัฐอเมริกา บริษัท Golden Resource Development International Ltd. ของฮ่องกง และบริษัท Orco International PLC ของฝรั่งเศส

ปัจจุบันเวียดนามจัดเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับ 2 ของโลกรองจากไทย ซึ่งความพยายามดำเนินการผลิตและการส่งออกข้าวของเวียดนามทำให้เวียดนามกลายเป็นคู่แข่งสำคัญของ

ไทยในตลาดข้าวโลก ดังนั้น ผู้ผลิตและผู้ส่งออกข้าวไทย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเร่งประสิทธิภาพการผลิตและรักษาคุณภาพผลิตผลให้มีมาตรฐานตรงกับความต้องการของผู้นำเข้า เพื่อให้ข้าวไทยครองความเป็นใหญ่ในตลาดโลกตลอดไป

4.9 สถานการณ์การนำเข้าข้าวของอิหร่านจากโลก

ในช่วงปี ค.ศ. 1963 – 1973 อิหร่านนำเข้าข้าวจากประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางด้วยกัน¹⁴ กว่าร้อยละ 80 ของการนำเข้าข้าวของอิหร่าน และมีการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน และไทย (แต่ไทยยังมีส่วนแบ่งน้อย) เป็นต้น

หลังจากนั้น ในช่วงปี ค.ศ. 1974 – 1977 สหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาดข้าวในอิหร่านมากขึ้นเป็นอันดับหนึ่งโดยมีส่วนแบ่งมากกว่าร้อยละ 75 ของการนำเข้าข้าวของอิหร่าน ซึ่งเป็นช่วงที่อิหร่านมีความใกล้ชิดกับสหรัฐฯ มากที่สุด ในสมัยพระเจ้าชาห์ ก่อนที่จะมีการปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน โดยอิมามโคมัยนี ใน ค.ศ. 1979

หลังจากเกิดการปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านกับสหรัฐฯ รุนแรงจนถึงขั้นสหรัฐฯ ตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับอิหร่านหรือกล่าวได้ว่า สหรัฐฯ Boycott อิหร่าน และยังยึดทรัพย์สินของอิหร่านในสหรัฐฯ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อิหร่านและสหรัฐฯ ไม่มีความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน จนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมถึงการนำเข้าข้าวของอิหร่านจากสหรัฐฯ ก็ไม่มีการนำเข้าจนถึงปัจจุบัน แม้สหรัฐฯ จะเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกก็ตาม

โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่เข้ามามีส่วนแบ่งในตลาดข้าวอิหร่านมากขึ้น ในช่วงหลังการปฏิวัติอิสลามจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 1980 – 2006) ถึงแม้ในช่วงปี ค.ศ. 1980 – 1988 จะมีสงครามระหว่างอิหร่านกับอิรักก็ตาม ในขณะที่เดียวกันประเทศปากีสถานและสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์¹⁵ ก็เป็นประเทศที่มีบทบาทในตลาดข้าวอิหร่านเช่นกัน

นอกจากนี้เวียดนามได้เข้ามามีบทบาทในตลาดตะวันออกกลางมากขึ้น หลังจากที่ยุคนี้เวียดนามมีการพัฒนาการผลิตข้าวจนเป็นผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลกรองจากไทย และเวียดนามได้เพิ่มการส่งออกข้าวมากขึ้น ซึ่งรวมถึงในตลาดอิหร่านด้วย

ปัจจุบันประเทศที่อิหร่านนำเข้าข้าวที่สำคัญ ได้แก่ ไทย ปากีสถาน เวียดนาม อูรูกวัย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อินเดีย และอาร์เจนติน่า

¹⁴ ได้แก่ โอมาน คูเวต การ์ตา และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

¹⁵ ข้าวที่ส่งออกของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ส่วนใหญ่เป็นข้าวที่มีการนำเข้าจากปากีสถาน อินเดีย และไทย